

С. С. Поліщук,

канд. філол. наук,

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,

доцент кафедри української мови

НАЗВИ ПРОДУКТІВ САДІВНИЦТВА В ГОВІРКАХ СЕРЕДНЬОНАДБУЗЬКОГО АРЕАЛУ

Статтю присвячено опису найменувань на позначення п'яти фруктових дерев: вишні, черешні, шовковиці, абрикоси та сливи, а також їхніх плодів і сортів, збережених у східноподільських і західностепових говірках Середнього Надбужжя. Під час дослідження здійснено лексико-семантичний аналіз відповідних говіркових назв. Зроблено транскрипцію низки текстів, у яких збережено оригінальні матеріали з народного мовлення. Репрезентовано просторове поширення заналізованих найменувань, що свідчить про активну взаємодію обстежених говірок.

Ключові слова: лексема, семема, садовина, говірка, середньонадбузький ареал, Середнє Надбужжя.

Актуальність. Серед актуальних завдань сучасної діалектології чільне місце належить збереженню й вивченню говіркової лексики, що становить джерельну базу національної мови. Сільськогосподарська лексика як невід'ємна частина словника кожного господаря є цінним матеріалом для діалектологічних розвідок.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення указанного лексичного шару українських говірок відбито в студіях Ю. В. Абрамян (Східна Слобожанщина) [1], Й. О. Дзендзелівського (Закарпаття) [4], П. Ю. Гриценка (межиріччя Дністра і Дунаю) [2], Г. О. Козачук (Волинь) [5], М. С. Кушмет (Донеччина) [7], Р. Л. Сердеги (Центральна Слобожанщина) [8], Л. С. Терешко (Південне Побужжя) [9], Т. М. Тищенко (подільсько-середньонаддніпрянське суміжжя) [10] та ін. Зокрема говіркові назви реалій рослинництва описали Ю. В. Абрамян [1], О. А. Дакі [3], Й. О. Дзендзелівський [4], Г. О. Козачук [5], М. С. Кушмет [7], Р. Л. Сердега [8], Т. М. Тищенко [10], М. М. Ткачук [11] та ін.

Мета дослідження – лексико-семантичний аналіз назв продуктів садівництва, поширених у говірках Середнього Надбужжя. Досягнення поставленої мети зумовлює **обсяг завдань** нашого дослідження: записати у визначених говірках і ввести до наукового обігу найменування на позначення садовини, здійснити лексико-семантичний аналіз зафіксованих одиниць

говіркового мовлення. **Об'єкт вивчення** – найменування п'яти фруктових дерев: вишні, черешні, шовковиці, абрикоси та сливи, а також їхніх плодів і сортів, записані в східноподільській групі говірок південно-західного та західностеповій групі говірок південно-східного наріч української мови. **Предмет дослідження** – лексико-семантичні особливості цих назв. **Джерела фактичного матеріалу** – польові записи, здійснені в 74 населених пунктах середньонадбузького ареалу впродовж 2013–2016 рр.

Методи дослідження. У роботі використано загальнонаукові методи дослідження: *аналіз, синтез і спостереження*, що уможливили виявлення й систематизацію говіркового матеріалу; *описовий метод* застосовано у процесі аналізу народного мовлення. Спеціальні лінгвістичні методи дослідження: *анкетування й інтерв'ювання* сприяли фіксації говіркового мовлення, *лінгвогеографічний метод* уможливив ілюстрацію ареології зафіксованих назв.

Результати дослідження та їх обговорення. В Україні здавна повелося, що разом із початком будівництва хати формувався й сад [6, с. 132]. Розкішними садами мають змогу пишатися і жителі Середнього Надбужжя. Це дало змогу зберегти багатий лексичний матеріал, який представлено в нашому дослідженні. *Фрукт*, у мн. *садовина* (лат. *fructus* – *плід*) – соковитий, зазвичай їстівний, плід дерева чи куща. До садовини уналежнюють і деякі ягоди. Так називають будь-який плід, що складається із м'якуша та насіння, який утворився із зав'язі квітки [12].

Семеми 'плодове дерево (іноді кущ) звичайно з довгими тонкими гіллячками, на яких визрівають ягоди, і цілісним темно-зеленим листям' та 'соковита темно-червона, рідше ясно-червона ягода з кісточкою – плід цього дерева (куща)' в говірках Середнього Надбужжя реалізуються в лексемі *'вишн'а* (ВАГ), що збігається із нормами української літературної мови (ділі – УЛМ) [СУМ 11, с. 544]. Зменш.-пестл. плід називають *'виши'н'койу* (17, 51). Інформанти пригадують: «*'сам'і бу'ли розпостра'н'он'і: і ў'нас 'вишин'і // о'це ту'то / де 'д'едушко 'фан'а жиў / то це там та'ке ў'здоўж в'ід'самого на'чала се'ла і'це 'вишині та'к'і бу'ли! // й'їх н'і'де / та'к на'р'вут / пови'зут ту'ди ў'саўран' / там т'і л'уди 'купл'ат (во'ни скупл'айут та'ї ви'зут w'одесу) // а'так су'шили 'дуже / а'то'д'і зи'мойу (п'рамо 'сушат і'гет'і ў'м'іш'ки) ва'реники ва'рили / пир'і'ж'ки пикли // на'мочат й'їх*» (17). Під час дослідження ми зафіксували слово *'вишн'ак* у контексті: «*то'ї 'вишн'ак т'реба зру'бати / ў'же там гу'сте 'дуже*» (7). В УЛМ лексема *'вишн'ак* відома зокрема і як 'садок з вишневих дерев або молода вишнева порість' [СУМ 1, с. 544].

Ми не ставили перед собою завдання дізнатися про сорти рослин, та все ж записали низку з них. Отож, в обстежених населених пунктах *'вишн'я* поширена *'ран':а* (3, 7, 8, 15, 50, 66) [фонетичний варіант (далі – ФВ) – *'ран'а* (1, 6, 11, 48)], *скоро'с'п'елка* (26), *'н'із'н'іша* (66) та *'н'із'н'а* (30, 48). Ці найменування свідчать про час дозрівання ягід. Широко культивується на території досліджуваного ареалу *'вишн'а ш'панка* (10, 14, 15, 17, 18, 19, 22, 33, 36, 40, 49, 59, 63) [ФВ – *ш'пан'ка* (11)]. Цінність рослини підтверджують слова Р. В. Янишиної: «*зас'тавила йа од'ного чоло'в'іка / шоб ми'н'і попи'л'аў ди'рева / т'і / шо wo'ни ми'н'і ни'нужн'і / а'в'ін п'ішоў ту ш'панку ми'н'і зр'ізаў // то'їа йо'го чу'т'ни'з'іла! // нашо'ж ти ка'жу / га'д / спил'аў?! / га? // це'ж ш'панка ота'кого 'вишн'а // і wo'ни 'дуже ран'і*

посп'івайут / варен'а 'дуже 'добре» (49). Назва шпанка відповідає нормам УЛМ [СУМ 11, с. 514], однак на території середньонадбужького ареалу вишин'а цього сорту більше відома як патлачка (1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 12, 15, 17, 18, 19, 20, 23, 29, 30, 32, 34, 45, 48, 53, 55, 57, 65, 66, 67, 68, 70), у мн. – патлачки (17, 22, 26, 33, 38, 39, 46, 47, 52, 72), рідко – патлачки (19, 24). Варіанти назви – патлата (63, 64, 70, 71, 73, 74); патлак (9), у мн. – патлаки (9, 13, 51, 69). Спорадично фіксуємо слова клапачка (23, 25, 37, 45, 51, 53), у мн. – клапачки (46, 53, 56) і клапки (19, 21, 37, 51). Рідко цю вишню називають клапатою (28, 63). Очевидно, такі назви виникли внаслідок метафоричного перенесення значення слова за подібністю. Для сорту характерні великі кисло-солодкі ягоди. У низці обстежених говірок вишня відома і як кол'іроўка (2, 6, 7, 14, 15, 20, 26, 40, 46, 53, 55) [ФВ – кал'іроўка (19, 31, 37)]. Дехто, називаючи сорт, надає перевагу формі мн., напр.: кол'оройки (8, 16, 47) [ФВ – кол'іроўки (38, 39, 50, 52)]. Подекуди цю вишню називають кол'ірованою (11, 12, 42, 45, 51, 53, 69), [ФВ – кал'ірована (36, 37)], кол'ізованою (64) або кол'оровою (47). Водночас жителям обстежених населених пунктів відома проста (6, 10, 11, 15, 19, 25, 26, 27, 36, 37, 40, 48, 49, 53, 59, 63, 64, 65, 66, 67, 70, 71, 73, 74), подекуди – проста вишин'а (1, 2, 3, 4, 5, 9, 14, 31, 32, 34, 51, 55, 70); у мн. – прост'і (38, 45, 47, 52, 53) [ФВ – прост'і (17, 21, 22, 23, 24)]. Спорадично ягода відома як прост'ачка (1, 3, 8, 11, 12, 42, 53, 68), у мн. – прост'ачки (47, 56, 57); простачки (47). Також записуємо назви прост'аки (13, 23, 26, 69, 72) і простен'к'і (46). В одній західностеповій говірці фіксуємо назву простушка (31). Інформанти порівнюють: «йе патлачки і прост'і вишин'і» (17), «прост'ачка / вона мен'ш'і йаг'ідки / а ў патлачки велик'і» (1).

Також на території Середнього Надбужжя культивують вишню ш'чепу (20). Зрідка вона відома як ш'чеплина (74) [ФВ – ш'чеп'лана (7)]. Серед інших різновидів рослини відомі такі, як: дичка (9, 15, 61), де назва свідчить про спосіб росту рослини; м'ічур'інка (16, 22, 23) – сорт, виведений вченим І. В. Мучуріним. Фіксуємо й назви вишні, мотивовані топонімами, скажімо, україїн'с'ка (18, 32, 61) або україїнка (22); молдаўс'ка (18); м'іл'ітопол'с'ка де'сертна (60); одес'ка (30, 32, 33, 34, 36) [ФВ – о^{al}дес'ка (31)], остання з яких за часом дозрівання – ран'а (33, 34, 36), за розміром – крупна, на смак – слатка (34). Інформанти пригадують, що в ареалі трапляється також китаїс'ка (2, 11, 12, 26, 51) або корейс'ка (11) вишин'а, і додають: «вишин'і йе кол'іроўки / здоров'і / крупні чорні // йе р'іден'к'і та'к'і нї'зен'к'і вишен'ки / жоу'тен'к'і та'к'і с'куш'чом / китаїс'к'і» (2); «ки^{el}таїс'ка вишин'а / ки^{el}таїс'ка виши^eн'ка / це ма'лен'ка волок'ниста / куш'чова вишин'а» (26, 51). Дехто диференціює сорти за кольором ягід: фіксуємо назви вишин'і чорної (20, 29, 58), простої чорної (36) і розової (53, 58).

Семеми 'плодове дерево роду вишень родини розових' і 'соковита ягода, схожа на вишню – плід цього дерева' в говірках Середнього Надбужжя, як і в УЛМ [СУМ 11, с. 308], реалізуються в лексемі черешн'а (2, 5, 6, 8, 10, 11, 14, 17, 18, 26, 27, 28, 34, 35, 37, 38, 39, 40, 42, 43, 44, 46, 51, 52, 54, 56, 59, 60, 61, 62, 63, 71) [ФВ – че^{ul}решн'а (3, 17), чи^{el}решн'а (1, 2, 3, 4, 9, 45, 48, 49, 50, 53, 55, 56, 57), чи^lрешн'а (6, 7, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 29, 30, 31, 32, 33, 35, 36, 41, 47, 58, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 72, 73, 74), ч'і^{ul}решн'а (31)], зменш.-

пестл. форма – *чи^ереши^ен'ка* (17). Водночас указані значення є реалізацією слова *ч^ерех* (8, 11, 62, 63, 64, 67) [ФВ – *ч^ери^ех* (2, 23, 45, 52, 53, 55, 56, 58, 59, 68, 69, 70, 71, 73)]. Т. Л. Хлівнюк розповів: «*о'с'о йак'шо п'ідете до'д'іда'цего / кол'і'бад'ола / ў'ного та'ка чи^ереши'а'зараз рас'на / та'к'і ў'кус'ні чи^ереши'ні солодк'і! // і'виши'ні ў'ного там // ни'знайу чо н'іх'то ни'зір'ваў / ни'по'м'іг'ю'му // 'дуже / йа'ў'чора буў у'ного» (47). Дійсно, пан Микола підтвердив: «*ў'мени он'з'о одна чи^ереши'а та'ка рас'на була / шо'в'ідрами но'сили ў'сі // а'во'на чут'-чут' гир'кен'ка / ну / 'дуже 'добра / та'ка була за'ц'віла / шо'б'іло ў'с'о / а'то'д'і / йак чи^ереши'ні ўже дос'п'іли / а'во'ни к'рупн'і та'к'і / ха'рош'і і'на'чали'сипатис'а / бо ни'можут' во'ни у'держатис'а / та'ка ўже була рас'на / страш'не 'діло / та'ї ходили о'с'о хлопчики су'с'іди тут і'ў'сі но'сили 'в'ідрами» (47). Під час дослідження ми з'ясували, що «*чи^ереши'а / йак с'к'істочки ви'ростайіт / во'на гир'ка'буде // а'д'л'а'того / шоб'во'на / то'й'їі ш'чепл'ат с'ха'рошим сор'том» (70). Інформанти порівнюють: «*са'ма чи^ереши'а др'іб'на // а'т'і / шо'ўже'вивидин'і сорто'в'і / во'ни к'рупн'і і'їх / шоб'в'ідр'із'нити на'чали'називати'черихами» (23); «*то'черих / йак'шо'ран':і / о'т'і к'рупн'і / це'черихи'називайим / во'ни кал'іроўки'т'іна // а'йак'шо'ч^ереши'а са'ма по'соб'і / це'ч^ереши'ні // 'кажим'черих / у'нас ўже йак по'нат'їе / шо'то'здо'ров'і» (2); «*ч^ери^ехи'бувайе / то'йак'розов'і // на'них ў'с'ігда'кажут'ч^ери^ехи» (45); «*ч^ерехи'жоўт'і ви'лик'і» (8); «йе'кол'і'рован'і'ч^ереши'ні / 'жоўт'і / чи^ер'won'і // на'них ше'кажут'ч^ери^ехи» (51); «*ч^ерех / то'ш'чепа» (11); «ш'чеплена ви'лика / ч^ерех» (63, 68); «*ч^ереши'ні / чорн'і / а'ч^ери^ехи / че'р'won'і» (53); «йе'г'ірк'і / а'йе'ч^ери^ехи'во'ни нази'вайуц':а // чи^ер'won'і / ч^ери^ехи // а'т'і / шо'дості'гайут'чорн'і / то'прос'т'і чи^ереши'ні» (55) тощо. Принагідно у с. Лугова Бершадського р-ну Вінницької обл. фіксуємо деякі історичні факти: «*ў'нас си'ло 'дуже зб'ід'н'іло'п'ісл'а'стал'ін'с'ких тих рип'рес'їй / то'д'і йак / то'д'і'ж були на'логи на'д^ерева / ў'нас було 'дуже ба'гато сад'к'іў / а'то'д'і'кинули на'логи на'д^ирева і'л'уди ў'с'о'вирубали // то'ў'нас / ран'іше / за'мого ди'тинства / дес' о'с'о ро'ки ш'їй'с'ат'і / то'ў'нас буў о'дин'ч^ерих на'ў'с'о си'ло / ў'сад'ку / там'д'ат'ко'тол'а'поса'диў'його над / то'це'ў'нас було / хто ни'їй'ч^ериха / то'ї ни'ў'м'їе'п'ливати / там'т'реба було'чириз'р'ічку пириби'ратис'а і'ў'с'о / то'це'буў та'к'їй'с'т'імул'наў'читис'а'п'ливати / 'метра'ч'і'тири'т'реба було'про'листи до'той'ї'осо'ки і'там'пириб'іхти / в'ідло'мати'гил'аку / на'зад пири'листи і'с'цей'ї'сторони'с'істи'ї'їсти ўже // його так обло'мали то'ч^ерих були...» (68). Водночас у с. Чемерпіль Гайворонського р-ну Кіровоградської обл. пояснюють, що «*ч^ерехи / це'т'і / шо'ў'л'ісос'муз'і / 'дик'і // чор'нен'к'і'г'ірк'ен'к'і та'к'і // їй'можна'ї'ї'їсти» (17). Так уважають і жителі сіл Ухожани та Чернече Балтського р-ну Одеської обл. Однак у більшості обстежених говірок дотримуються думки про те, що «*ч^ерих / це'к'рупн'ий / а'чи^ереши'а / це'ма'лен'ка'чор'нен'ка / ну'ї'чи'р'wона'бувайе» (69).************

На території Середнього Надбужжя сорти черешні диференціюють за часом дозрівання рослини, вирізняючи *ран':у* (1, 5, 7, 8, 11, 15, 16, 17, 20, 26, 57, 64, 66, 70, 71, 73) [ФВ – *ран'а* (6, 18, 36, 37, 38, 48)], *маїс'ку* (1, 11) або *маїку* (22), *скорос'п'елку* (45, 53), *сиред'н'у* (8, 36, 53), *п'із'н'ішу* (17, 45) й *п'із'н'у* (7, 8, 20, 36, 48, 57, 66, 71). Відповідно до способу росту рослини слід назвати таку

корелятивну пару, як: *кол'ірована черешн'а* (13, 51, 58, 67) або *кол'ороўка* (47) [ФВ – *кол'іроўка* (48), *кал'іроўка* (2)] та *прос'т'ачка* (13). Розмір плоду визначає корелятивну пару *м'ілка черешн'а* (27) і *крупноплодна черешн'а* (54).

За смаковими якостями черешні вирізняють сорти *солотк'і* (9, 12, 70, 73), *нап'іўсолотк'і* (12) й *з'ір'к'і* (9) [ФВ – *гир'к'і* (6, 70, 73)], вони ж «*гир'куч'і* / *йак полин*» (6), де останні – це *дички* (19), *дик'і* (5, 26, 45, 51, 68), *дикоростуч'і* (57), *дик'і чорн'і* (60, 67) або *чорн'і лісов'і* (26, 72, 74) *чирешн'і*. Інформанти уточнюють, що «*дик'і / то гир'ка хороша така добра*» (5); «*дик'і черешн'і йе солодк'і / йе з'ір'к'і*» (51).

Колір плоду є ще одним важливим чинником для виокремлення сортів рослини. В обстеженому ареалі черешні вирощують *жоўт'і* (1, 2, 3, 5, 6, 7, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 20, 21, 23, 24, 25, 26, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 36, 37, 38, 39, 40, 42, 45, 46, 52, 53, 54, 56, 59, 63, 66), *б'іл'і* (1, 3, 7, 9, 11, 13, 26, 45, 46, 53, 56, 61, 62, 64, 69, 70, 72, 74), *жоўто-б'іл'і* (73), *розов'і* (7, 15, 17, 18, 33, 39, 45, 52, 53, 63, 67, 69), *крас'н'і* (7, 19, 26, 32, 34, 37, 38, 52, 53, 74), *чир'вон'і* (53, 63) [ФВ – *чир'вон'і* (5, 12, 14, 15, 16, 17, 20, 21, 23, 24, 25, 26, 28, 29, 30, 33, 36, 40, 42, 46, 61, 64, 66, 72, 73)], *жоўто-чир'вон'і* (51), *темн'і* (45, 59), *темно-чир'вон'і* (69, 73), *бордов'і* (26), *виш'нов'і* (62), *корич'нов'і* (33), *син'і* (15), *чорн'і* (1, 2, 6, 7, 9, 12, 13, 16, 26, 39, 45, 46, 53, 55, 62, 72). Подекуди сорти номінують як *черешн'і рум'яне личко* (22), *з'бо́чком* (69), *з'бо́чком чирво́нен'ким* (14), *с'красним бо́чком* (31), *чирвонобо́к'і* (15), *краснобо́к'і* (11), *краснош'чок'і* (3) або *краснош'чоки* (3) тощо. У двох говірках Середнього Надбужжя на позначення черешні, яка має плоди жовтого кольору, було зафіксовано сучасні назви *дроган* (18) і *драгана* (22). Подекуди фіксуємо черешні сорту *вал'ер'їй ч'калоў* (10, 18, 22) або *ч'калова* (26, 40, 60, 65), названі іменем відомого льотчика. Вони мають червоні ягоди.

Семеми 'листяне дерево з істівними плодами, листям якого годують гусінь шовковицевого шовкопряда' й 'солодкі або кисло-солодкі білі, рожеві або темно-фіолетові соковиті ягоди цього дерева' є реалізацією лексеми *шоўковиц'а* (ВАГ), що відповідає нормам УЛМ [СУМ 11, с. 507], напр.: «*вареники хорош'і ш:оўковиц'ойу*» (16). Подекуди фіксуємо говіркові ФВ указаної літературної назви – *шол'ковиц'а* (31, 35), *шо'ковиц'а* (49), *шо'коўниц'а* (49). Водночас натрапляємо на назву *шоўкун* (7, 49, 57). Нам пояснили, що «*шоўковиц'а / йа'ка дуже р'ітко плодоно́сит' і у'нейі дуже ви́лик'і йагоди / назива́йц'а шоўкун*» (57). У трьох селах поряд із загальновідомою назвою рослини було зафіксовано слова *тука* (45), *тута* (51) і *морма* (73). Остання назва, очевидно, є ФВ діалектизму *морва* [СУМ 4, с. 800]. Знавці уточнюють: «*морус ал'ба / морус н'ігира // ал'ба / б'іла // морус / це шоўковиц'а / а'морус ал'бум / це шоўковиц'а б'іла / морус н'ігира / шоўковиц'а чорна // йакшо ти пишши шоўковиц'а / то це морус і'ел / це назва л'їнеі / л'їнеі даў назву йїйї / карл л'їнеі*» (23).

Стосовно сортів цієї рослини, поширених у середньонадбужькому ареалі, варто зауважити, що вирізняють їх переважно за кольором ягід, скажімо: «*у'нас там коло ф'іртки / це ше по́койній д'едушка / гудима / то поса́диў буў / три сор'ти шоўковиц'і / туди / ро́зова / б'іла і / цеї / о'ц'а син'а була кра́йн'а / н'е / на́верно ни кра́йн'а / бо'їїхаў п'їяній трахто́р'іст ур'ізаў / та'ї зр'ізаў // йїхаў*

д'ругий / із'в'іт:и / 'тоже п'йаний / 'тоже зр'ізаў // 'кажу / х'лопц'і / ви'шо
 ізд'івайитис'а над 'д'ідом?! // в'ін 'кажу три сор'ти поса'диў // ну'кажут
 ни'прижи'вай 'ган:о / ше од'ну ли'шили!» (6). Інформація про те, що «йе 'б'іла
 шоўковиц'а і'чорна / бо ў'мени ў'дома йе / а'йак йіх фам'іл'іі йа'ї н'іколи
 ни'ін'т'ір'ісу'ваўс'а» (18), актуальна для всіх обстежених населених пунктів.
 Палітра сортів шовковиці містить низку кольорів, адже в Середньому Надбужжі
 культивують 'б'ілу (ВАГ, крім 3, 34, 37, 41, 43, 44, 49, 50, 51, 54, 55, 62) [зменш.-
 пестл. форма – б'ілен'ка (47)], чисто'б'ілу (55), жоўту'вату (11), 'жоўту (7, 10, 26,
 57), розо'увату (2, 52), ро'зовату (2), 'розову (6, 8, 10, 12, 15, 17, 26, 36, 37, 45, 47,
 48, 51, 53, 55, 56, 67, 68, 69, 73), ро'жеву (42, 45), к'расну (11, 26, 48), чер'wonу (59)
 [ФВ – чир'wона (19, 21, 39, 40, 46, 53, 57, 71)], виш'н'owу (55), ф'іо'летowу (64),
 с'і'р'ен'owу (24), 'син'у (2, 6, 14, 15, 26, 27, 30, 31, 32, 33, 35, 45, 53, 67), 'с'і'ру (15),
 'чорну (ВАГ, крім 3, 6, 7, 29, 30, 31, 34, 35, 39, 40, 41, 43, 44, 48, 49, 50, 54, 57, 62,
 68), 'темну (45), 'добре 'темну (45), ра'бу (37, 53) [зменш.-пестл. форма – ра'бен'ка
 (47)] тощо.

За часом дозрівання рослини традиційно вирізняють 'ран':у (52) [ФВ – 'ран'а
 (36)], си'ред'н'у (36), п'із'н'ішу (52) та п'із'н'у (36) шоўковиц'у. Подекуди фіксуємо
 найменування кол'орована (51) [ФВ – кол'і'рована (34, 53)] та наш'чепл'ана (7), яка
 зазвичай к'рупна (13, 32); а також – назви прос'та (51) або п'роста (34) і 'дичка
 (53), ягоди такої шоўковиц'і – 'м'елк'і (32).

У говірках середньонадбужького ареалу значення 'плодове дерево, що росте
 на півдні' та 'жовтогарячий сочистий плід цього дерева з великою кісточкою,
 солодкий на смак' реалізуються в іменникові жіночого роду абри'коса (1, 2, 5, 6, 7,
 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 22, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 33, 35, 36, 37, 38, 39, 40,
 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 51, 52, 56, 61, 63, 64, 65, 66, 67, 70, 71, 72, 73, 74) та
 в іменнику чоловічого роду абри'кос (45, 48, 49, 51, 53, 54, 57, 58, 59, 60, 62, 68,
 69), що збігаються з нормами УЛМ [СУМ 11, т. 1, с. 5], скажімо: «йес'т'
 на'роднос'т'і / йа'к'і ў'жи'вали абри'коси / доўго'жили // на'род'н'іс'т' 'хузна» (11).
 Спорадично в обстежених говірках записуємо ФВ обри'коса (17, 20, 25, 31, 58, 59,
 66, 70), гобри'коса (9), бри'коса (17, 53), абр'і'коса (26), абир'коса (11, 17, 19, 20,
 21, 23, 24, 26, 27, 32, 34, 46, 47, 50, 53, 55, 67), обир'коса (2, 3, 7, 15, 16, 26, 45, 55)
 [зменш.-пестл. форма – обир'коска (4)], гобир'коса (70), бир'коса (17, 49). Водночас
 ми записали назву му'рел'і (1, 19, 22, 24, 29, 38, 39, 40, 63, 64, 65, 69, 72, 73) зі
 значенням 'дрібні абрикоси' (22), напр.: «'ран'ше була му'рел'а / ми ни'знали /
 шо'та'ке абир'коса» (19), «да / абри'коса / ну / ў'су'с'ід'н'ому сил'і кажут му'рел'а
 // ў'ус'т'і // там ў'же му'рел'а / о'с'о / ми по'й'іхали малим / нима'лим там / с'к'іл'ки
 там бу'ло? / п'ят' / с'ім 'рок'іў / н'е / с'ім / 'в'іс'ім 'рок'іў / по'й'іхали ў'фут'бол
 г'рати там / до'хлопчик'іў там // 'каже ми'н'і / шо'ї'дем / по'й'імо му'рел'іў // ух'ти!
 / це шос' та'ке?! / манда'р'ін на'верно! / му'рел'а / ну'шо це та'ке? / шо'ш' це та'ке
 'може бу'ти?! // при'ходимо / це'ш' 'кажу абри'коси // йа'к'і абри'коси / дур'ний / це
 му'рел'і // ше'ї др'іб'н'і та'к'і» (68). Подекуди в говірках Середнього Надбужжя
 значення 'дикі абрикоси; дички' реалізує назва 'зензури (53, 59) [ФВ – 'зензори
 (51), 'зензур'і (54), 'жин'зур'і (57)], напр.: «'каже / шо'й'іў / 'зензури» (53),
 «абри'коси / йа'к'і са'м'і нас'і'вайуц'а і'дуже др'іб'нен'к'і / нази'вайуц'а 'жин'зур'і»

(57). Зовні ці ягоди плямисті. Інші назви – *дички* (56), *дик'і* (5), *дикоростуч'і абрикоси* (57).

За часом дозрівання традиційно вирізняють *ран':у* (7, 8, 11, 16, 23, 26, 30, 35, 45, 52, 55, 60, 72, 73) [ФВ – *ран'а* (36, 48)], *скоросн'елку* (53), *серед'н'у* (36, 45) [ФВ – *сиред'н'а* (30, 53, 60, 61, 72, 73) і *ср'ед'н'а* (11)], *п'із'н'ішу* (11, 16, 52, 55, 73), *шеп'із'н'ішу* (55), *п'із'н'у* (3, 7, 8, 23, 26, 30, 45, 48, 57, 60, 72) й *ос'ін':у* (53) *абрикосу*. Плоди *ран':ойі абрикоси* великі, тому їх називають *г'ігантами* (57).

Щодо інших видів рослини інформанти зауважують: «*абир'коси йак обир'коси / ну / різних у'них ни'має / здоров'і обир'коси / йе др'ібн'і / кол'ор'оўка / вилик'і обир'коси / так'і мален'к'і абир'коси*» (2); «*абир'коси у'нас д'іл'ат на прос'т'і і кол'іроўки // прос'т'і і кол'ірован'і*» (51); «*ми з'найим / шо кал'іроўка / це ўже к'рупна / здорова*» (2). Таким чином, на території Середнього Надбужжя поширені *абрикоси кол'ор'оўки* (2, 8, 16, 17, 47) [ФВ – *кол'іроўка* (3, 7, 12, 17, 20, 21, 24, 25, 26, 33, 48, 51, 52, 53, 69) і *кал'іроўка* (2, 19, 31)], вони ж – *кол'ірован'і* (11, 28, 34, 38, 39, 40, 42, 45, 53, 56), *кал'ірован'і* (35, 37) або *кол'ізован'і* (64). Плоди така рослина дає *вилик'і* (8, 52, 69), *к'рупн'і* (11, 12, 17, 32, 53), як і *ш'чеплина абрикоса* (68, 74) або *ш'чена* (7, 63). Протиставляється їм *абрикоса ниш'чеплина* (68) або *прос'та* (7, 17, 21, 24, 25, 26, 28, 31, 33, 38, 40, 47, 51, 53, 63, 64, 67, 74) [ФВ – *п'роста* (34, 37, 45)], вона ж – *прос'тачка* (19, 47) [ФВ – *прос'т'ачка* (39, 42, 47), *прос'тучка* (35)]. Така рослина дає *др'ібн'і* (11), *м'ілк'і* (12, 20, 52, 53) [ФВ – *м'елк'і* (32)], зменш.-пестл. форма – *м'ілен'к'і* (38, 53) плоди.

За кольором абрикоси вирізняють *св'ітло-жоўт'і* (36), *жоўт'і* (36, 50, 72), *жоўт'і з'розовим* (72), *чир'воно'бок'і* (36) або *рум'яне личко* (22). За зовнішньою схожістю з іншими рослинами фіксуємо *абир'косу ба'нан* (23) та *перс'ікопо'д'ібну абрикосу* (10). Подекуди назви сортів рослини мотивовані топонімами, скажімо, *кий'іус'к'і ран':і* (54), *кий'іус'к'і* (61) *абрикоси* чи *ана'нашні ц'ур'уп'ін'с'кі абрикос* (60). За якісними характеристиками плоду натрапляємо на *абрикосу з'нит'ками* (5).

Семеми 'садове і лісове плодове дерево або кущ з соковитими плодами переважно фіолетового або жовтого кольору з великою довгастою кісточкою' і 'плід цього дерева або куща' реалізуються в лексемах *слива* (ВАГ, крім 2, 6, 16, 41, 43, 44, 46, 50, 52, 54), *слиўка* (2, 3, 5, 6, 7, 8, 15, 16, 17, 19, 21, 26, 27, 30, 31, 32, 34, 37, 39, 43, 45, 46, 47, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 61, 63, 66, 67, 72, 73), зменш.-пестл. формі – *сливочка* (5, 14, 63). Принагідно записуємо слово *сли'єў'н'а* (53) зі значеннями 1) 'сли'єў'н'а / це ц'і паростки і'дут' / молод'н'ак і'де'; 2) 'сли'єў'н'а / то'це нал'іўку робл'ат' (53). Загалом указані лексеми відповідають нормам УЛМ [СУМ 9, с. 350–351].

Широко культивується в обстеженому ареалі *слива у'горка* (1, 2, 7, 10, 11, 15, 19, 22, 23, 29, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 40, 54, 57, 66, 68, 71, 72), вона ж – *у'горс'ка* (2, 67) або *горс'ка* (2, 3, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 17, 18, 20, 21, 23, 25, 26, 27, 28, 39, 42, 45, 46, 47, 51, 52, 53, 55, 58, 59, 60, 61, 63, 64, 65, 68, 69, 71, 73, 74). У говірці с. Бандурове Гайворонського р-ну Кіровоградської обл. ці самі сливи відомі як *в'ін'д'ір'ки* (2). А офіційна назва сорту – «Венгерка». Інформанти описують його так: «бу'ли ц'і / шо'кажут у'горки / у'нас нази'валис' горс'к'і» (68); «йе горс'к'і

нази¹вайу¹а / шо¹к¹істка в¹іста¹йе» (2); «чос¹ сли¹ўки ў нас то¹же / ро¹дили ран¹че / то ка¹зали гор¹с¹ка сли¹ўка / шо в¹ід¹к¹істо¹чок в¹ідста¹вала // йа¹ ду¹же л¹убл¹у ва¹рен¹а / йа та¹ка / шо¹йа ўс¹о л¹убл¹у / али¹ це¹й / а ти¹пер чос¹ во¹на пи¹ри¹вела¹с¹а / о¹це т¹іл¹ки почи¹найут¹ син¹іти і ўс¹о // го¹бли¹т¹іли і на¹ц¹ему кра¹й» (6); «йе¹ гор¹с¹к¹і / на¹б¹іл¹ше / це ў нас на¹б¹іл¹ши¹ сорт / йа¹ки¹ ви¹кори¹с¹то¹ву¹йи¹ц¹:а / це¹ гор¹с¹к¹і» (51).

Вирощують також сли¹ву чер¹куш¹у (9, 17, 53) [ФВ – чир¹куш¹а (2, 3, 5, 6, 8, 12, 13, 17, 18, 20, 22, 23, 24, 25, 26, 28, 30, 33, 38, 39, 45, 47, 51, 56, 57, 58, 59, 63, 64, 65, 67, 71, 72, 73, 74)], плоди якої про¹до¹ўгу¹ват¹і (17). У говірках Середнього Надбужжя відома також сли¹ўка др¹ис¹л¹а¹ўка (53). Інформанти зазначають, що др¹ис¹л¹а¹ўки (17, 26, 39, 47, 51, 55), рідше – др¹ис¹л¹а¹ўки (15) – це дикі сливи. Нам розповіли, що є «кул¹ки і др¹ис¹л¹а¹ўки // ми¹ ка¹жим / др¹ис¹л¹а¹ўки // ну / йа¹ ни¹ з¹най¹у / йак бу¹де по-на¹учно¹му // др¹ис¹л¹а¹ўки / це¹ сам¹і стар¹і сли¹ўки // сам¹і пер¹ш¹і сли¹ўки / це др¹ис¹л¹а¹ўки» (51); «сли¹ўки йе¹ / жо¹ўт¹і сли¹ўки / йе кол¹ірован¹і сли¹ўки / йе др¹ис¹л¹а¹ўки нази¹вайут¹ сли¹ўки / чир¹куш¹і / а¹ц¹і шо¹ др¹иг¹л¹у¹йу¹а / гет¹ ни¹ з¹най¹у йак на¹з¹вати / бо др¹ис¹л¹а¹ўки / то та¹ка во¹на ро¹сте / досп¹івайе і мн¹а¹зус¹ін¹ка та¹ка / к¹істка в¹ід¹ней¹ ни¹ в¹ідста¹йе» (6). Люди розмірковують: «др¹ис¹л¹а¹в¹ки ду¹же ран¹і / і¹во¹ни / ко¹лис¹ йі¹ли / йіх / а те¹пер во¹ни / шос¹ йа¹ ї не¹ ба¹чу йіх / ду¹же цв¹і тут / а¹де во¹ни д¹івайу¹а йа не¹ з¹най¹у чи йіх мо¹же п¹таш¹ки зби¹райут¹?» (17).

Домінантними в процесі номінації сортів сливи виступають і такі ознаки, як форма й розмір плоду, напр.: «йе бан¹ки / бан¹оч¹ками сли¹ўки / та¹к¹і / йак бан¹ки» (2). По-іншому сливу називають бан¹ка (5, 8, 34, 51, 69, 70, 72, 73), зменш.-пестл. форма – бан¹очка (3, 7, 11, 15, 24, 38, 48, 50), рідше – бан¹ката (67), ба¹н¹анка (64), банка (70), бан¹ичка (9), бан¹кова (70). Носії говірок зауважують, що «бан¹ки зародили // бан¹ки / це та¹к¹і до¹ўген¹к¹і сли¹во¹чки / ха¹рош¹і» (5). Інформанти пригадують і порівнюють: «сли¹ви за¹раз у¹пали / сли¹ви за¹раз ў нас ў¹принци¹п¹і з¹ниш¹чуй¹у¹а ўс¹і / во¹ни ў нас не¹ род¹ат та¹к¹і / йак ро¹дили ў¹мому д¹ец¹тв¹і / ў нас то¹д¹і бу¹ли бан¹ки бу¹ли // це бу¹ла д¹ика ро¹сли¹на / це во¹на ск¹р¹із¹ ро¹сла / по¹ме¹жах в¹із¹д¹е» (68). Також вирізняють к¹ругл¹і сли¹ви (7, 42, 48). Просту сливу з¹рідка називають ку¹л¹кой¹у (45). Відомі на території середньонадбужського ареалу і сливи ко¹би¹ли (2) або ко¹бил¹о¹хи (5, 26, 49, 59, 73), що мають великі плоди. Слива з маленькими плодами відома як гу¹л¹ка (63), тер¹нос¹лива (53) або ти¹рен (67).

За кольором плоду сливи вирізняють б¹іл¹і (2, 7, 8, 11, 12, 13, 17, 19, 21, 23, 24, 26, 27, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 45, 48, 50, 53, 63, 66, 67, 73), які зазвичай со¹лотк¹і ду¹же (8) і к¹рупн¹і (8); зил¹ен¹і (23), зменш.-пестл. форма – зе¹ле¹нен¹к¹і (59); жо¹ўт¹і (10, 15, 18, 20, 21, 26, 32, 45, 46, 49, 51, 53, 55), жо¹ўту¹ват¹і про¹з¹рач¹н¹і (11); ро¹зов¹і (12, 13, 34, 35); чир¹во¹н¹і (24); чир¹во¹но¹бок¹і (48); син¹і (2, 10, 11, 16, 19, 21, 23, 30, 32, 33, 35, 36, 48, 66, 67); чор¹н¹і (11), зменш.-пестл. форма – чор¹нен¹к¹і (55); тем¹н¹і (11) тощо. Подекуди фіксуємо офіційні найменування сортів: рен¹кл¹од жо¹ўти¹й (18, 60); рин¹кл¹од зил¹ений (22), рин¹кл¹од ал¹тана (22).

За часом дозрівання плодів вирізняють сливи ран¹:і (11, 37, 52) або ран¹і (36), н¹із¹н¹іш¹і (11), н¹із¹н¹і (36, 37), о¹с¹ін¹:і (5, 53) – «о¹с¹ін¹:і сли¹ўки / шо в¹ід¹к¹істо¹чок в¹ідста¹йут¹» (53); сп¹ас¹іу¹ки (5); праз¹ни¹ков¹і – «праз¹ни¹ков¹і / т¹і / шо¹ аж на¹ праз¹ник досп¹івайут¹» (52). За способом виведення рослини сливу, як і

більшість садових культур, називають *ш'чепо́йу* (5) або *ш'чеплино́йу* (74), а також – *кол'і́ровано́йу* (34, 38, 51). Традиційно їм протиставляються *прос'т'і с'ливи* (45).

Серед офіційних назв рослини фіксуємо сорт круглої сливи – *'ан:а шпет* (18); солодкої – *украї́н'с'ка ди'сертна* (18). За смаковими якостями сливи вирізняють *солотк'і* (25, 27, 42) або *с'латк'і* (58) та *'кисл'і* (25). Назва сорту сливи *чорнос'лиў* (26) [ФВ – *чор'нос'л'іў* (70)] свідчить про подальше використання плодів рослини в кулінарії.

Висновки й перспективи. Таким чином, під час дослідження зафіксовано та введено до наукового обігу назви (і фонетичні еквіваленти деяких із них) на позначення п'яти фруктових дерев (вишні, черешні, шовковиці, абрикоси, сливи), а також їхніх плодів і сортів, збережених у говірках середньонадбужького ареалу. Здійснено лексико-семантичний аналіз відповідних говіркових найменувань. Зроблено транскрипцію низки текстів, у яких збережено оригінальні говіркові матеріали, цінні з кута зору діалектології, лексикології, етнографії, садівництва та ін. З'ясовано, що збережені в говірках Середнього Надбужжя найменування мають лексичні паралелі в українській літературній мові, зберігаючи при цьому низку фонетичних і лексико-семантичних відмінностей. Репрезентовано просторове поширення заналізованих назв, що свідчить про активну взаємодію східноподільських і західностепових говірок. Перспективу подальших досліджень убачаємо в продовженні аналізу назв садовини в говірках вказаного ареалу.

Перелік обстежених населених пунктів та їхня нумерація

Кіровоградської обл. Гайворонського р-ну – м. Гайворон (1), с. Бандурове (2), с. Березівка (3), с. Берестяги (4), с. Долинівка (5), с. Жакчик (6), смт Завалля (7), с. Казавчин (8), с. Котовка (9), с. Мощене (10), с. Салькове (11), с. Солгутове (12), с. Соломія (13), с. Таужне (14), с. Ташлик (15), с. Хашувате (16), с. Чемерпіль (17), с. Червоне (18); **Благовіщенського р-ну** – м. Благовіщенськ (19), с. Богданове (20), с. Великі Трояни (21), с. Вільхове (22), с. Йосипівка (23), с. Кошаро-Олександрівка (24), с. Мечиславка (25), с. Сабатинівка (26), с. Синицівка (27), с. Синьки (28); **Голованівського р-ну** – с. Люшнювате (29); **Вільшанського р-ну** – с. Калмазове (30). **Миколаївської обл. Первомайського р-ну** – м. Первомайськ (31), с. Кінецьпіль (32), смт Підгородна (33), с. Чаусове Друге (34); **Арбузинського р-ну** – с. Благодатне (35), с. Зелена Поляна (36); **Кривоозерського р-ну** – смт Криве Озеро (37), с. Бурилове (38), с. Красненьке (39), с. Курячі Лози (40). **Одеської обл. Любашівського р-ну** – смт Любашівка (41), с. Гвоздавка Перша (42), с. Зеленогірське (43), с. Ясенове-2 (44); **Савранського р-ну** – смт Саврань (45), с. Байбузівка (46), с. Вільшанка (47), с. Дубинове (48), с. Йосипівка (49), с. Кам'яне (50), с. Концеба (51), с. Неділкове (52), с. Осички (53), с. Полянецьке (54), с. Слюсареве (55); **Балтського р-ну** – с. Піщана (56), с. Пужайкове (57), с. Ухожани (58), с. Чернече (59). **Вінницької обл. Чечельницького р-ну** – смт Чечельник (60), с. Білий Камінь (61), с. Ольгопіль (62); **Бершадського р-ну** – с. Баланівка (63), с. Бирлівка (64), с. Велика Кириївка (65), с. Джулинка (66), с. Кидрасівка (67), с. Лугова (68), с. Мала Кириївка (69), с. Осіївка (70), с. Поташня (71), с. Ставки (72), с. Устя (73), с. Флорине (74).

Література

1. *Абрамян Ю. В.* Динаміка номінацій традиційного сільського виробництва в українських східнослов'янських говірках : автореф. дис. ... канд. філол. наук. Луганськ. 2011. 20 с.
2. *Грищенко П. Е.* Генезис и семантическая структура сельскохозяйственной лексики украинских западностепных говоров : автореф. дис. ... канд. філол. наук. Киев. 1980. 29 с.
3. *Даки О. А.* Ботанічна лексика в українських говірках межиріччя Дністра і Дунаю : автореф. дис. ... канд. філол. наук. Київ. 2014. 16 с.
4. *Дзєндзелівський Й. О.* Назви сільськогосподарських культур у говорах Закарпаття. *Studia Slavica Academiae Scientiarum Hungaricae*. Budapest : Academiai Kiado, 1960. T. VI. S. 113–143.
5. *Козачук А. А.* Сельскохозяйственная лексика говоров Волыни : автореф. дис. ...канд. філол. наук. Киев. 1971. 19 с.
6. *Косаківський В. А.* Традиційні господарські заняття українців Південно-Східного Поділля (за матеріалами містечка Чечельник) URL: <http://mue.etnolog.org.ua/zmist/2009/125.pdf>
7. *Кушмет М. С.* Сільськогосподарська лексика українських східностепових говірок : автореф. дис. ... канд. філол. наук. Донецьк. 2014. 20 с.
8. *Сердега Р. Л.* Сільськогосподарська лексика в говірках Центральної Слобожанщини (Харківщини) : монографія. Харків : Монограф, 2012. 218 с.
9. *Терешко Л. С.* Українські говірки Південного Побужжя (в межах Кривоозерського району Миколаївської області) : дис. ... канд. філол. наук. Одеса. 1954. Ч. 1–2.
10. *Тищенко Т. М.* Подільсько-середньонадніпрянське суміжжя у світлі ізоглю : автореф. дис. ... канд. філол. наук. Київ. 2003. 19 с.
11. *Ткачук М. М.* Ботанічна лексика говірок Чорнобильської зони : автореф. дис. ...канд. філол. наук. Київ. 2011. 20 с.
12. Фрукт // Матеріал з Вікіпедії. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D1%80%D1%83%D0%BA%D1%82>.

Джерела

13. АУМ – *Атлас української мови: у 3 т.* К. : Наукова думка, 1984–2001. Т. 1–3.
14. СУМ – *Словник української мови: в 11 т.* / За ред. І. К. Білодіда. К. : Наукова думка, 1970, 1973, 1978, 1980. Т. 1, 4, 9, 11.

С. С. Полищук,

*Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова,
кафедра украинского языка*

НАЗВАННЯ ПРОДУКТОВ САДОВОДСТВА В ГОВОРАХ СРЕДНЕНАДБУЖСКОГО АРЕАЛА

Стаття посвящена описанию наименований для обозначения пяти фруктовых деревьев: вишни, черешни, шелковицы, абрикосы и сливы, а также их

плодов и сортов, сохранившихся в восточноподольских и западнестепных говорах Среднего Надбужья. Во время исследования осуществлен лексико-семантический анализ соответствующих названий. Сделано транскрипцию ряда текстов, у которых сохранені оригинальные материалы из народной речи. Представлено локальное распространение проанализированных наименований, которое свидетельствует об активном взаимодействии обследованных говоров.

Ключевые слова: лексема, семема, фрукты, говор, наречие, средненадбужский ареал, Среднее Надбужье.

S. S. Polishchuk,

*Odesa I. I. Mechnikov National University,
Department of the Ukrainian Language*

NAMES OF GARDENING PRODUCTS IN THE MIDDLE BUG AREA DIALECTS

Preservation and study of dialect vocabulary, that is a source of national language, are the most important tasks of modern dialectology. Agricultural vocabulary as an integral part of every farmer's vocabulary is valuable material for dialectological researches. The fixation and analysis of the agricultural lexis in the dialects of the Middle Bug area continues to solve the actual problem of modern linguistics.

The purpose of the article is vocabulary-semantic analysis of the lexemes to define names of five fruit trees: cherry, wild cherry, mulberry, apricot and plum, also their fruits and sorts in the Middle Bug area dialects that function at the border of the South-Western and South-Eastern dialects of the Ukrainian language.

During the research, general scientific methods of analysis, synthesis, observation and descriptive method were applied. Special linguistic methods included questionnaires, interviews and lingvo-geographic methods.

The author's records and notes done in 74 settlements situated in the west of Kirovohrad region, the northwest of Mykolaiv region, the northeast of Odesa region and the southeast of Vinnytsia region during 2013–2015 are the source of the practical material. The numbering of the villages, urban settlements and towns is used in the article. The full names are listed at the end of the work under the title "The list of the examined settlements and their numbering" to represent the areal distribution of the analyzed dialect units. The examined names and the dialect speech examples are represented by means of the common phonetic transcription for recording the Ukrainian literary and dialect speech (the transcription is presented in the first volume of the Atlas of the Ukrainian Language). The names widespread in Middle Bug area dialects are analyzed.

The article expands the empirical base of Ukrainian dialectology, complements the characterization of the Eastern Podilian dialects of the Podillya dialect of the South-western group and the Western Steppe dialects of the Steppe dialect of the South-eastern group of the Ukrainian language.

The conclusion is that the fixed names are connected with literary equivalents although they differ in phonetics, vocabulary and semantics. The work makes it possible

to find out how the general dialect vocabulary functions in some dialect groups and dialects. Prospects for further research are the continuation of the study of the Ukrainian dialects of the Middle Bug on the material of fruit names.

Key words: lexeme, sememe, fruits, dialect, Middle Bug area, Middle Bug.